

امروزه مدیریت سازمان‌ها ترکیبی ناهمگون و پیچیده از شرایط و پدیده‌های مختلف اجتماعی، اقتصادی، سیاسی، امنیتی، فرهنگی و... است که اداره مؤثر آن‌ها مستلزم توانایی و شرایط ویژه‌ای است. مدیریت سازمانی در معنای وسیع کلمه، مدیریت بر شهروندان و عوامل زیرساختی هویت اجتماعی و قوانین و مقررات، مدیریت بر مجموعه عوامل یادشده است. آمار و برنامه‌ریزی، یکی از ابزارها و مکانیزم‌های بنیادی تحقق این مهم است. آمار پایه و اساس برنامه‌ریزی است که هر دو، از امور لازم و حتمی در مدیریت پنداشته می‌شوند و هر کدام باید به شکل مطلوب مدیریت شوند. آمار یکی از مهمترین عوامل اثرگذار بر برنامه‌ریزی است.

آمار زیربنای تمام حرکت‌هایی است که در سازمان انجام می‌شود و در صورتی که آمار قابل اطمینان در سازمان وجود نداشته باشد، برنامه‌ریزی با مشکل روبرو شده و امکانات موجود در مسیر درست به کار گرفته نخواهد شد. به بیان دیگر، آمار، مهمترین ابزار ارزیابی عملکرد گذشته، حال، برنامه‌ریزی برای آینده و یکی از عوامل اصلی سیاستگذاری و مدیریت در هر سازمانی محسوب می‌شود؛ مقوله‌ای که ارزش آن روز به روز بیشتر می‌شود. به طوری که دنیای جدید را جهان آمار و احتمالات نام نهاده‌اند. در تبیین نقش و وظیفه آمار گفته می‌شود که آمار همچون چراغی است برای روشن کردن نقاط تاریک تصمیم‌گیری صریح و بی‌ابهام فرد تصمیم‌گیرنده. از سوی دیگر، برنامه‌ریزی متکی بر آمارهای صحیح، درست و بموقع، یکی از رموز موفقیت و پیشرفت سازمان‌ها است. مدیریت با برنامه‌ریزی می‌تواند مشکلات احتمالی را پیش‌بینی و برای آنها چاره‌اندیشی کند. بهره‌گیری درست از آمار و برنامه‌ریزی، فواید زیر را به همراه دارد:

- پیشبرد اهداف سازمان با هزینه کمتر،
 - ایفای نقش مؤثر در شناخت فرصت‌ها و تهدیدهای محیط سازمان و استفاده بهینه از امکانات موجود.
 - سرعت در ارائه و بهبود کیفیت خدمات به شهروندان و سایر ذی‌نفعان.
 - پاسخ‌گویی و مسئولیت‌پذیری در برابر مردم و مراجعه‌کنندگان به واحدهای مختلف سازمان.
 - تامین برابری و عدالت در دسترسی مردم به آمار و برنامه‌های شهری و ارائه امکانات.
 - شفافیت و دقت در تولید آمار و انجام برنامه‌ریزی‌های دستگاه و زیر مجموعه،
 - توسعه و تحول سازمانی.
- جهان آفرینش با بیکرانگی عظیمی که دارد سرشار از نظم، انسجام و ترکیب‌های حساب شده است. از جمله عوامل مؤثر در برنامه‌ریزی درست و اجرای آن می‌توان به استفاده بهینه از فرصت‌ها، ارزش نهادن به وقت و زمان، آینده‌نگری، تدبیر و تقسیم امور اشاره کرد.
- اینجانب ضمن تشکر و قدردانی از تلاش‌های معاونین، مدیران، اعضای هیئت علمی و کارکنان خدمت دانشگاه، امیدوارم با بهره‌گیری از تمام توان خود و همگام با سیاست‌های نظام مقدس جمهوری اسلامی شاهد جامعه‌ای عاری از بیماری باشیم.

دکتر علیرضا رئیس

ریاست دانشگاه علوم پزشکی و خدمات بهداشتی درمانی بوشهر

واژه آمار از کلمه لاتین status به معنای حالت، وضع یا موقعیت سرچشمه می‌گیرد. در ایران کلمه آمار، هامار، شمار و شماره از مصدر اوستایی مر به معنی حساب، شمردن، یاد داشتن و از برداشتن بر گرفته شده است. بنابراین می‌توان به صراحت گفت که آمار واژه‌ای کاملاً پارسی است که در دوره‌های مختلف با گویش‌های متفاوت مورد استفاده بوده است.

با توجه به ویژگی‌های موضوع علم، استفاده از آمار متفاوت خواهد بود. بیشتر آمارشناسان معتقد هستند که آمار علمی است که پیرامون جمع‌آوری داده‌ها، تحلیل و تفسیر اطلاعات عددی سخن می‌گوید. در تئوری آماری، بین داده‌ها و اطلاعات تفاوت وجود دارد. اعداد خام و نامفهوم، پردازش شده و به اعدادی با مفهوم تبدیل می‌شوند که قابلیت پیام خاصی را داشته باشد. در این حالت، اعداد داده نیستند بلکه به اطلاعات تبدیل شده‌اند. به عبارت دیگر داده‌هایی که در قالبی مفید و با معنی شکل گرفته‌اند و در اختیار استفاده‌کنندگان قرار می‌گیرند تا از آن‌ها برای تصمیم‌گیری و برنامه‌ریزی استفاده نمایند. در واقع می‌توان گفت تولید آمارها به صورت جدول و نمودار، شیوه‌ای از اطلاعات است زیرا داده‌ها را به روش‌های مختلف خلاصه می‌کند.

از آنجا که تصمیم‌گیران و سیاستگذاران زمان بسیار کمی را برای تجدید نظر در تصمیمات خود و یا اصلاح و متوقف نمودن آنها در اختیار دارند و در موقعیت‌های اضطراری باید بسیار سریعتر از گذشته عکس‌العمل نشان دهند، لذا نظام آمار ملی بعنوان جزئی از نظام اطلاعات باید دارای آنچنان کارایی باشد که بتواند در زمان مناسب اطلاعات و آمار صحیح و بهنگام را در اختیار تصمیم‌گیران قرار دهد.

نظام آماری به دو طریق می‌تواند به این وظیفه عمل کند:

۱- از طریق تحلیل آمارهای مربوط به گذشته

۲- با تهیه آمار و اطلاعات بهنگام از وضعیت‌های جاری

آمار در برنامه‌ریزی مدیریت و نظارت برنامه‌های مراقبتی بهداشتی نیز از اهمیت اساسی و بنیادی برخوردار است. تردیدی نیست که خدمات بهداشتی و درمانی را بدون در نظر گرفتن حقایق آماری نمی‌توان به طور موثر اجرا کرد. چنانچه اطلاعات و داده‌ها به شبکه‌های تصمیم‌گیری ناقص باشد، درجه اطمینان نسبت به تصمیم اتخاذ شده کمتر خواهد بود. امروزه عمل تصمیم‌گیری در اداره امور سازمان‌های بهداشتی و درمانی باید روی بررسی‌های علمی و آماری و اطلاعات تردید ناپذیر استوار باشد چرا که ارسال اطلاعات نادرست و نابهنگام از اوضاع بهداشتی و درمانی مردم از دور افتاده‌ترین نقاط تا نزدیک‌ترین آنها منجر به اخذ تصمیمات نابجای سیاست‌های بهداشتی خواهد شد.

بنابراین آمار و برنامه‌ریزی دو پدیده همزاد بوده و در تعامل با هم معنی و مفهوم می‌یابند از آنجا که هدف اصلی در برنامه‌ریزی، حداکثر رفاه اجتماعی و سلامت جامعه بین اقشار مختلف در حال و آینده است. لذا هرگز نمی‌توان نقش و اهمیت آمار را در تصمیم‌گیری و سیاستگذاری نادیده گرفت. مدیران و تصمیم‌گیران زمان بسیار کمی را برای تجدید نظر در تصمیمات خود و یا اصلاح و متوقف نمودن آنها در اختیار دارند و در موقعیت‌های اضطراری باید بسیار سریع عکس‌العمل نشان دهند، لذا نظام آماری به عنوان جزئی از نظام اطلاعاتی باید دارای آنچنان کارایی باشد که بتواند در زمان مناسب اطلاعات و آمار صحیح و بهنگام را در اختیار تصمیم‌گیران قرار دهد.

این کتاب که مرهون زحمات همکاران از پایین‌ترین سطوح محیطی گرفته تا حوزه ستادی است، سعی بر این شده. تا از هرگونه خطا و اشتباهی عاری باشد. لذا بمنظور هرچه بهتر شدن این کتاب از همه عزیزان تقاضا می‌شود ما را با راهنمایی و پیشنهادات خود، از طریق نامه و یا رایانه به آدرس amar@bpums.ac.ir بهره‌مند فرمایند.

این کتاب علاوه بر نسخه چاپی بر روی سایت اداره آمار دانشگاه به آدرس stat.bpums.ac.ir نیز در دسترس می‌باشد.

مدیریت آمار و فن‌آوری اطلاعات دانشگاه